

ราชบัณฑิตยสถาน

ความเป็นมา

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ แห่งราชวงศ์จักรี ได้ทรงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศว่า เติมกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร มีหน้าที่แต่จัดการหอพระสมุดฯ อย่างเดียว ครั้นการหอพระสมุดสำหรับพระนครเจริญรุ่งเรืองขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลก่อน จึงทรงเพิ่มเติมการต่างๆ ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการหอพระสมุดฯ มากขึ้นโดยลำดับมา คือ หน้าที่อำนวยความสะดวกสโมสร และหน้าที่ตรวจรักษาของโบราณ ในพระราชอาณาเขต เป็นต้น ครั้นมาถึงรัชกาลที่ ๗ โปรดเกล้าฯ เพิ่มหน้าที่ให้จัดการพิพิธภัณฑ์สถาน และบำรุงวิชาช่าง ซึ่งยกมาแต่กรมศิลปากร (เดิม) และการอื่นๆ อันเนื่องด้วยบำรุงวิชาความรู้

จึงได้ทรงพิจารณาเห็นว่า นามที่เรียกว่ากรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครนั้น ไม่สมกับหน้าที่ ซึ่งทำอยู่ในขณะนั้น ประกอบกับทรงเห็นสมควรฟื้นฟูกิจการของกรมราชบัณฑิตย ซึ่งมีมาแต่โบราณและเป็นตำแหน่งสำหรับผู้ทรงตั้งผู้มีความรู้ศาสตร์าคมไว้รับราชการ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **ราชบัณฑิตยสภา** ขึ้น และให้เปลี่ยนนามกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครเป็น **ราชบัณฑิตยสภา บรรดาการซึ่งกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครทำอยู่แต่ก่อน** อำนาจหน้าที่ของกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครอันมีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมาย และหน้าที่ของกรมราชบัณฑิตย ซึ่งยังมีอยู่ในขณะนั้น ให้รวมมาเป็นอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภา

บรรดาสถานที่และวัสดุ ซึ่งกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร เป็นพนักงานพิทักษ์รักษาอยู่ และที่กรมศิลปากร (เดิม) รักษาอยู่ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภา

ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาแก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าสมควรจัดตั้งราชบัณฑิตยสถาน (The Royal Institute) ให้มีสมาชิกผู้ประกอบด้วยคุณวิชาสมควรจะได้เลือกตั้งเป็นราชบัณฑิตยสภาหน้า เพื่อกระทำการค้นคว้าหาความรู้ นำมาเผยแพร่แก่ประชาชนและสร้างฉบับตำราให้แพร่หลาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราชบัณฑิตยสถานขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ และให้ยกเลิกประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภา ฉบับ ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๖๔ เสีย

เจตจำนงในการตั้งราชบัณฑิตยสถาน

เจตจำนงในการตั้งราชบัณฑิตยสถาน มีปรากฏในคำกล่าวเปิดประชุมภาคีสมาชิกครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ โดย ฯพณฯ พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นว่า

"รัฐบาลก็ดี สภาผู้แทนราษฎรก็ดี ได้พิจารณาเห็นคุณค่าของราชบัณฑิตยสถานโดยแจ้งชัด จึงได้ออกกฎหมายตั้งขึ้น ทุกประเทศที่เจริญแล้วย่อมมีราชบัณฑิตยสถาน ส่วนผู้ที่เริ่มตั้งราชบัณฑิตยสถานนั้นเล่า ก็ถือกันว่าเป็นเกียรติยศอันยิ่งใหญ่ ราชบัณฑิตยสถานในนานาประเทศมักจะตั้งขึ้น โดยบุคคลสำคัญของประเทศ เช่น ริเชอร์เออ (ฝรั่งเศส) พระเจ้าเฟร์เดริกที่ ๑ (ปรัสเซีย) ปีเตอร์มหาราชและพระนางกัทริน (รัสเซีย) ดยุก เอสคาโลนา (สเปน) นามของท่านผู้ตั้งเหล่านี้ จะอยู่คู่ขนานไปกับราชบัณฑิตยสถานของเขา แต่ส่วนของเราแปลกกว่าที่อื่น กล่าวคือ ราชบัณฑิตยสถานของเราไม่ใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ตั้ง แต่สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตั้งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า **ระบอบรัฐธรรมนูญเป็นผู้ตั้ง** ราชบัณฑิตยสถานของเราไม่ใช่เครื่องมือหรือเครื่องบำรุงความสูงศักดิ์ของบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด แต่เป็นเครื่อง-

ชูเกียรติของชาติ และระบอบรัฐธรรมนูญ ถ้าหากจะมีนามอันหนึ่งอยู่คู่ชานานกับไปกับราชบัณฑิตยสถาน นามอันนั้นจะไม่ใช่นามของบุคคล แต่จะเป็นนามของสภาผู้แทนราษฎร นามของรัฐธรรมนูญ ถ้าหากจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คนชั้นหลังจะต้องระลึกคู่กันไปกับราชบัณฑิตยสถาน สิ่งนั้นก็คือนามรัฐธรรมนูญ"

ต่อมาใน พ.ศ.๒๔๘๕ ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถานใหม่หมดทั้งฉบับ และยกเลิกพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ เสีย และต่อมา พ.ศ.๒๔๘๗ ได้มีการออกพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับที่ ๒) ยกเลิกความในมาตรา ๑๓, มาตรา ๑๖, มาตรา ๑๗, มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ และให้ใช้ มาตรา ๓, มาตรา ๔, มาตรา ๕, และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๗ แทนตามลำดับ

หน้าที่ของราชบัณฑิตยสถาน

ในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาตรา ๖ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถานไว้ว่า

"(๑) เพื่อกระทำการค้นคว้าในสรรพวิชา แล้วนำออกเผยแพรให้เป็นผู้ประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองและประชาชน

(๒) เพื่อทำการติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาคมปราชญ์ในนานาประเทศ

(๓) เพื่อให้ความเห็นและคำปรึกษา หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับวิชาการ ซึ่งรัฐบาลได้ร้องขอ"

ในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความเล็กน้อยเป็น

"(๑) ค้นคว้าและบำรุงสรรพวิชาให้เป็นคุณประโยชน์แก่ชาติ และประชาชน

(๒) ติดต่อ และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์การปราชญ์อื่น ๆ

(๓) ให้ความเห็น คำปรึกษา และปฏิบัติการเกี่ยวกับวิชาตามความประสงค์ของรัฐบาล"

การแบ่งงานของราชบัณฑิตยสถาน

ตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้แบ่งงานของราชบัณฑิตยสถาน ออกเป็น ๓ สำนัก และแต่ละสำนักก็แบ่งออกเป็นประเภท ๆ ดังนี้

๑. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ ปรัชญา สังคมศาสตร์ และประวัติศาสตร์

๒. สำนักวิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓. สำนักศิลปกรรม แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ วรรณศิลป์ สถาปัตยกรรม และวิจิตรศิลป์

และในปีเดียวกันนี้ ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการราชบัณฑิตยสถาน โดยให้แบ่งส่วนราชการราชบัณฑิตยสถานออกเป็น

๑. สำนักงานเลขานุการ
๒. สำนักงานฝ่ายวิชาการ

ประเภทของสมาชิกและคุณสมบัติ

ในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ ได้แบ่งสมาชิกออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สมทบสมาชิก
๒. ภาคีสมาชิก
๓. ราชบัณฑิต

ส่วนในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้แบ่งสมาชิกออกเป็น ๓ ประเภทเหมือนนั้น จะแตกต่างกันบ้างก็ตรงที่ตัด สมทบสมาชิก ออก และเพิ่ม ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เข้ามาแทน ดังนี้

๑. ภาคีสมาชิก
๒. ราชบัณฑิต
๓. ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ผู้ที่จะเป็นภาคีสมาชิกแห่งราชบัณฑิตยสถาน ตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๗ ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดได้ระบุไว้ว่า

"มาตรา ๓ ภาคีสมาชิกให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาใดสาขาหนึ่งแห่งวิชา ซึ่งสมัครเข้าทำการร่วมกับราชบัณฑิตยสถาน โดยได้ยื่นความจำนงตามระเบียบของราชบัณฑิตยสถาน และเมื่อราชบัณฑิตยสถานได้รับสมัครแล้ว

คุณวุฒิดังกล่าวในวรรคก่อน ได้แก่การแสดงความสามารถดังต่อไปนี้

(๑) ได้คิดค้นใหม่ หรือคิดแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นซึ่งแบบวิธี หรือหลักอันใดซึ่งราชบัณฑิตยสถานเห็นว่าเป็นประโยชน์ถึงขนาด

(๒) ได้แต่งหนังสือ ซึ่งราชบัณฑิตยสถานเห็นว่าเป็นถึงขนาด และหนังสือนั้นได้ตีพิมพ์โฆษณาแล้ว ถ้าเป็นหนังสือซึ่งแปลจากภาษาอื่น ต้นฉบับต้องเป็นที่ยกย่องกันว่าเป็นหนังสือชั้นเยี่ยม และคำแปลนั้นเป็นคำแปลที่ถูกต้อง

(๓) ได้แสดงฝีมือจนมีชื่อเสียงเกียรติคุณในศิลปะ หรือ

(๔) ได้เคยสอนวิชาเฉพาะในฐานะอาจารย์แห่งสำนักอุดมศึกษา ซึ่งรัฐบาลได้รับรองแล้ว"

ผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ถ้าปรารถนาจะเป็นราชบัณฑิต จะต้องสมัครเป็นภาคีสมาชิกเสียก่อน และจะสมัครได้แต่ในสำนักเดียว และเฉพาะวิชาเดียวเท่านั้น และภาคีสมาชิกนี้มีจำนวนจำกัด เพื่อกันเพื่อ ดังประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่องระเบียบการกำหนดจำนวนภาคีสมาชิก ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๕ มกราคม ๒๔๘๖ กำหนดไว้ว่า

"๑. จำนวนภาคีสมาชิกให้มีได้ไม่เกิน ๑๐๐ คน

๒. ในจำนวน ๑๐๐ คนนี้ เป็นภาคีสมาชิกแห่งสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ๒๕ คน สำนักวิทยาศาสตร์ ๕๐ คน สำนักศิลปกรรม ๒๕ คน"

จะเห็นได้ว่าจำนวนภาคีสมาชิกที่กำหนดไว้นี้ ถ้าเทียบกับจำนวนประชากร ซึ่งมีกว่า ๕๐ ล้านคนแล้วนับว่าน้อยมาก ถ้าหากจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนภาคีสมาชิกอีกสักเท่าตัว ก็คงจักเหมาะสม กับความเจริญก้าวหน้าของประเทศยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ในประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่องระเบียบการสมัครภาคีสมาชิก ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๕ มกราคม ๒๔๘๖ ยังได้ระบุไว้ว่า

"๓. ผู้ประสงค์จะสมัครเป็นภาคีสมาชิก ขอให้แสดงความจำนงไปยังเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน ณ สำนักงานเลขาธิการ ราชบัณฑิตยสถาน วังบางขุนพรหม* ตามแบบพิมพ์ที่กำหนดไว้ โดยมีราชบัณฑิตในสำนักวิชาที่ตนสมัครอย่างน้อย ๒ คนรับรองว่าผู้แสดงความจำนงนั้นสมควรเป็นภาคีสมาชิก

๔. ผู้สมัครเป็นภาคีสมาชิก ต้องส่งหลักฐานแสดงคุณวุฒิของตนตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕** ไปพร้อมกับหนังสือแสดงความจำนงด้วย"

ส่วนการเลือกและการแต่งตั้งราชบัณฑิตให้ถือตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๗ มาตรา ๔ ที่ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๔ การเลือกและการแต่งตั้งราชบัณฑิตในตำแหน่งใหม่ ให้ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ให้นายกราชบัณฑิตยสถานเสนอความเห็นขออนุมัติให้มีการเลือกราชบัณฑิตต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อนายกรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว ให้ดำเนินการได้

(๒) ก่อนการเลือกหกสัปดาห์ ให้เลขาธิการราชบัณฑิตยสถานแจ้งแก่ภาคีสมาชิก และผู้ที่เคยเป็นภาคีสมาชิกในสาขาวิชานั้น ๆ ผู้ใดประสงค์จะเข้ารับเลือกให้ยื่นความจำนงต่อเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน

(๓) ผู้ที่จะเข้ารับเลือกต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

(ก) มีสัญชาติไทย

(ข) มีอายุสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(ค) เป็นหรือเคยเป็นภาคีสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ตามความในมาตรา ๖

*บัดนี้อยู่ที่ " ถนนหน้าพระธาตุ กรุงเทพมหานคร 10200 "

**ถือตามพระราชบัญญัติ ราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2487 มาตรา 3 แทน

จนได้รับความนิยมนว่าเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในสาขาวิชา
ที่ตนสมัครรับเลือกนั้น

(ง) ไม่เคยมีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง

(๔) เมื่อที่ประชุมราชบัณฑิตได้เลือกผู้ใดแล้ว ให้นายกราชบัณฑิตยสถานรายงานต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ทรงแต่งตั้งเป็นราชบัณฑิต"

ราชบัณฑิตชุดแรก

ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งราชบัณฑิตขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๔๕ ดังที่ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑ ตอน ๖๕ วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๔๔๕ มีผู้ได้รับพระบรมราชโองการ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตรวม ๕๑ ท่าน บางท่านก็ดำรงตำแหน่งราชบัณฑิตถึง ๒ สำนัก ดังมีพระนามและรายนามดังนี้

๑. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาปรัชญา

๒. หลวงประพันธ์ไพรัชพากย์ (นายโกวิท ป. ประพันธ์ไพรัชพากย์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาปรัชญา

๓. นายสมัค บุราวาสเป็นราชบัณฑิตในวิชาปรัชญา

๔. นายวิทย์ ศิวะศรียานนท์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาสังคมศาสตร์

๕. หลวงสิทธิสยามการ (นายสิทธิ์ สิทธิสยามการ) เป็นราชบัณฑิตในวิชาสังคมศาสตร์

๖. นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นราชบัณฑิตในวิชาสังคมศาสตร์

๗. นายบุญมา วงศ์สวรรค์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาสังคมศาสตร์

๘. นายทองเปลว ชลภูมิ เป็นราชบัณฑิตในวิชาสังคมศาสตร์

๙. นายรอง ศยามานนท์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาประวัติศาสตร์

๑๐. นายสุจิตร์ หิรัญพุกษ์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาประวัติศาสตร์

*๑๑. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาประวัติศาสตร์

๑๒. หม่อมเจ้ารัชฎาภิเศก โสณกุล เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

๑๓. หลวงประวัตรวิซุการี (หม่อมหลวงประวัติดิศรางกูร) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

๑๔. นายประจวบ บุนนาค เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

๑๕. นายแถบ นีละนิธิ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

๑๖. พลโท พระยาศลวิธานนิเทศ (นายศลวิธานนิเทศ อ.รักตประจิด) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

**๑๗. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

๑๘. นายศุภชัย วาณิชวัฒนา เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๑๙. หลวงจุลชีพพิชชาธร (นายจุล วัจนคุปต์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๐. นายคลุ้ม วัชโรบล เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๑. หม่อมเจ้าลักษณะการ เกษมสันต์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๒. พระยาวิจิตรนันท (นายโต โกเมศ) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๓. หลวงศรีสมรรถวิชากิจ (นายศิริ หัพพานนท์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๔. พันโท หลวงลออภูมิลักษณะ (นายลออ บุนนาค) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

๒๕. พระเจริญวิศวรรม (นายเจริญ เชนะกุล) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๒๖. พระยาประภคคณศาสตร์ (นายประภค ร. กาญจนวงษ์ชัย) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

* ดำรงตำแหน่ง ราชบัณฑิตใน ๒ สำนัก คือทั้งสำนักธรรมศาสตร์และการเมืองกับสำนักวิทยาศาสตร์

** ดำรงตำแหน่ง ราชบัณฑิตใน ๒ สำนัก คือทั้งสำนักธรรมศาสตร์และการเมืองกับสำนักวิทยาศาสตร์

๒๗. หลวงวิเทศนครกิจ (นายวิเทศ บุญยคุปต์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๒๘. หลวงยุกตเสวีวิวัฒน์ (นายศรี ยุกตเสวี) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๒๙. หลวงรณรูปวิจารณ์ (นายพูน รัตประจิด) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๐. หลวงสุจิตการพิทยา (นายสุจิต สุจิตการพิทยา) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๑. พลอากาศโทเพิ่ม ลิมปัสวัสดิ์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๒. หลวงประสิทธิ์กมลย์ (นายประสิทธิ์ เมนะเสวด) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๓. พลตรี กัลย์ ฤกษ์ขร ณ อยุรยา เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๔. หลวงสินธุกิจปรีชา (นายวงศ์ กุลพงค์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๕. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๖. นายเคิม อังสุวรรณ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๗. พระอุดมพิทยาภุมิวิจารณ์ (นายอุดม พิทยาภุมิวิจารณ์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๘. พระอภัยนันทราชพิศาล (นายกำจร พลงกูรี) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๓๙. หลวงนิติเวชวิศิษฐ์ (นายนิത്യ นิติเวชวิศิษฐ์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๐. หลวงเฉลิมคัมภีรเวช (นายเฉลิม พรหมมาส) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๑. นายเต็ม มุนนาค เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๒. หลวงลิขิตธรรมศรีพยัคฆ์ (นายลิขิต ศรีพยัคฆ์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๓. หลวงพิณพาทย์พิทยาเกศ (นายพิณ เมืองแมน) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๔. นายอวย เกตุสิงห์ เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

* ๔๕. นายสุจิตต์ แสงวิเชียร เป็นราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์

๔๖. พระยาอนุนามนราชชน (นายยง เสฐียรโกเศศ อนุนามนราชชน) เป็นราชบัณฑิตในวิชาวรรณศิลป์

๔๗. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นราชบัณฑิตในวิชาวรรณศิลป์

๔๘. พระสาโรชรัตนนิมมานด์ (นายสาโรช ร. สุขยางค์) เป็นราชบัณฑิตในวิชาสถาปัตยกรรมศิลป์

๔๙. นายนารถ ไพธิประสาธ เป็นราชบัณฑิตในวิชาสถาปัตยกรรมศิลป์

๕๐. หม่อมเจ้าไพบยากร วรพรหม เป็นราชบัณฑิตในวิชาสถาปัตยกรรมศิลป์

๕๑. พระพรหมพิจิตร (นายพรหม พรหมพิจิตร) เป็นราชบัณฑิตในวิชาจิตรศิลป์

๕๒. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร เป็นราชบัณฑิตในวิชาจิตรศิลป์

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งราชบัณฑิตแล้ว ต่อมาก็ได้มีแจ้งความของราชบัณฑิตยสถาน ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๔๘๖ กำหนดให้ราชบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้วนั้น ประจำสาขาวิชาต่าง ๆ ขึ้น และได้มีระเบียบการประชุมของสำนักขึ้น โดยกำหนดไว้ว่า

"๑. ให้ราชบัณฑิตในสำนักแต่ละสำนักประชุมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง

๒. ถ้ามีเรื่องสำคัญ ประธานสำนักจะเรียกประชุมเมื่อไรก็ได้"

พร้อมกันนั้น ก็ได้วางระเบียบเรื่องการให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุม และการปรึกษาของราชบัณฑิตยสถานขึ้น โดยได้กำหนดไว้ว่า

"๑. ต้องได้รับบัตรอนุญาตจากเลขาธิการราชบัณฑิตยสถานตามแบบพิมพ์ที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้

๒. ต้องมีราชบัณฑิตในสำนักใด ๆ หรือภาคีสมาชิกในสำนักวิชาที่จะแสดงรับรอง ๑ นาย"

ทั้งได้วางระเบียบการให้ราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกเสนอเรื่องเกี่ยวกับวิชาที่ตนค้นคว้าได้ต่อสำนัก ๖ เดือนต่อครั้งอีกด้วย

ในระยะเวลาแรกๆ รู้สึกว่าท่านราชบัณฑิตทั้งหลายท่านทำงานกันเข้มแข็งมาก ในแต่ละสำนักก็มีการเลือกตั้งประธาน และเลขาธิการของสำนักขึ้น คือ

๑. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ได้เลือก พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปไตยประพันธ์ เป็นประธาน และเลือกนายบุญมา วงศ์สวรรค์ เป็นเลขาธิการ

๒. สำนักวิทยาศาสตร์ ได้เลือก พลโท พระยาสิทธิธานนินเทศ เป็นประธาน และเลือกหลวงยุคตเสวีวิวัฒน์ เป็นเลขาธิการ

๓. สำนักศิลปกรรม ได้เลือกพระยาอนุมา-ราชธน เป็นประธาน และเลือกพระสาโรชรัตนนิมมานต์ เป็นเลขาธิการ

ในระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๖ - ๒๔๘๗ ปรากฏว่าราชบัณฑิตทั้งหลายได้เขียนบทความบรรยายทางวิทยุกระจายเสียงเสมอมา และได้เขียนบทความตีพิมพ์ใน ราชบัณฑิตสาร บ้าง ใน สมุดที่ระลึกวันราชบัณฑิตยสถาน บ้าง นับว่าได้ให้วิชาความรู้แก่ผู้อ่านและผู้ฟังอย่างกว้างขวาง แต่หลังจากนั้นมา ก็เกือบไม่มีใครทราบความเคลื่อนไหวของบรรดาท่านราชบัณฑิตทั้งหลายเลย ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะความผันผวนในทางการเมืองในระยะปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมาก็ได้

แม้ว่าท่านราชบัณฑิตทั้งหลายจะมีได้มีความเคลื่อนไหวเหมือนในระยะปี พ.ศ.๒๔๘๖-๒๔๘๗ แต่งานของราชบัณฑิตยสถานก็หาได้หยุดชะงักลงไม่ งานอันเป็นหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถานโดยตรงนั้นหนักไปในทางวิชาการ และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับงานบริหารงานวิชาการที่ราชบัณฑิตยสถานกำลังจัดทำอยู่ในขณะนี้มี ๕ โครงการใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

๑. งานชำระปะทานุกรม และจัดทำพจนานุกรมแบบต่าง ๆ

๒. งานทำอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ทั้งไทย และต่างประเทศ รวมทั้งการทำพจนานุกรมภูมิศาสตร์ด้วย

๓. งานทำสารานุกรมไทย สารานุกรมนักเรียน และสารานุกรมประวัติศาสตร์

๔. งานบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยในสาขาวิชาต่าง ๆ

๕. งานสร้างหนังสือประเภทต่าง ๆ รวมทั้งงานแปลด้วย

งานที่เกี่ยวกับวิชาการยกเว้นข้อ ๕ ล้วนจัดทำโดยคณะกรรมการ หรือคณะบรรณาธิการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง และคณะอนุกรรมการ โดยมีกองต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบงาน ส่วนงานธุรการหรืองานบริหารทั้งปวง อันจะช่วยในทางฝ่ายวิชาการดำเนินไปด้วยดี สำนักงานเลขาธิการเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งทำให้งานกิจการของราชบัณฑิตยสถานดำเนินมาได้ด้วยดี ตามกำลังเงินและความสามารถ

การรื้อฟื้นการประชุมราชบัณฑิต

ใน พ.ศ.๒๕๑๕ ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นไป มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับราชบัณฑิตยสถานในหมวด ๑๓ ข้อ ๒๙ ความว่า

"ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง มีดังต่อไปนี้

- ๑. ราชบัณฑิตยสถาน

.....
ส่วนราชการตามวรรคหนึ่ง มีฐานะเป็นกรม ข้อ ๓๐ ราชบัณฑิตมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และให้อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ" (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๘๙ ตอนที่ ๑๔๕ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ หน้า ๑๔ - ๑๕)

ต่อมา เมื่อได้มีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ และได้มีพระบรมราชโองการ-

โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ แล้วต่อมา ในวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี และในวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรีขึ้น โดยนายอภิรักษ์ จันทวิมล ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในคณะรัฐมนตรีชุดนี้ และก็มีผลทำให้เป็นผู้บังคับบัญชา ราชบัณฑิตยสถานอีกตำแหน่งหนึ่ง ตามประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ดังกล่าวมาแล้ว

เมื่อได้มีคณะรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรขึ้นแล้ว งานชิ้นหนึ่งที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยนั้น (นายอภิรักษ์ จันทวิมล) ได้ลงมือทำอย่างจริงจังก็คือ การฟื้นฟูการประชุมราชบัณฑิต ซึ่งมีได้ดำเนินการร่วม ๓๐ ปีแล้ว ซึ่งในการนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีบัญชาให้ น.อ.สมภพ ภิรมย์ ร.น. อธิบดีกรมศิลปากร ผู้เป็นภาคีสมาชิกราชบัณฑิต เป็นผู้ริเริ่มตั้งติดต่อประสานงานกับทางราชบัณฑิตยสถานอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ก็เพื่อให้ราชบัณฑิตยสถานมี นายกราชบัณฑิตยสถานที่เหมาะสมแบบเสียทีหนึ่งหลังจากที่มีเพียงผู้รักษาการมาเป็นเวลาร่วม ๓๐ ปีแล้ว นอกจากนั้น บรรดาท่านราชบัณฑิตทั้งหลายที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นชุดแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ รวม ๕๑ ท่าน นั้น ขณะนั้นก็เหลืออยู่เพียง ๓๐ กว่าท่านเท่านั้น และมีภาคีสมาชิกอยู่เพียง ๓ ท่าน คือ ดร.หยุด แสงอุทัย ม.ล. ดุ้ย ชุมสาย และ น.อ. สมภพ ภิรมย์ ร.น. ควรจะได้มีราชบัณฑิต และภาคีสมาชิกเพิ่มขึ้น ให้เต็มจำนวน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ราชบัณฑิตได้กลับฟื้นคืนชีพหลังจากที่สลับสโลมารวม ๓๐ ปีแล้ว และจะได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยยิ่งขึ้นและยังจะเป็นการทำให้คนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าได้ต่อกันอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความคิด

เปิดประชุมราชบัณฑิต

โดยอาศัยการทำงานประสานกันทุกฝ่าย ทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คือ นายอภิรักษ์ จันทวิมล ผู้มีความปรารถนาดี เอาจริงเอาจัง และต้องการให้มีการประชุมราชบัณฑิตให้จงได้ ทั้ง น.อ. สมภพ ภิรมย์

ร.น. อธิบดีกรมศิลปากร ผู้เป็นภาคีสมาชิก ในสำนักศิลปกรรม และ เจ้าหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถาน ในที่สุดก็ได้มีพิธีเปิดประชุมราชบัณฑิต เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ณ ห้องประชุม หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี โดย ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี มาเป็นประธานในการเปิดประชุม

กำหนดการเปิดประชุมราชบัณฑิตในวันนั้น แบ่งเป็น ๒ ภาค คือ ภาคพิธีการ และ ภาคการประชุม เวลา ๑๔.๐๐ น. ได้เริ่ม ภาคพิธีการ หลังจาก ที่ประธานได้จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้อ่านรายงานการเปิดประชุม จบแล้ว ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวตอบแล้ว พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รักษาการนายกราชบัณฑิตยสถาน ทรงกล่าวขอบคุณแล้ว ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็กลับ

ต่อมาก็เป็น ภาคประชุม ซึ่งมีกรเลือกตั้งนายกอุปนายก และเลขาธิการ ราชบัณฑิตยสถาน กับ การพิจารณาเลือกภาคีสมาชิกที่แจ้งความจำนงรับเลือกเป็นราชบัณฑิตในตำแหน่งที่ว่าง

ผลของการประชุมในวันนั้น ที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์ เลือก พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นนายกราชบัณฑิตยสถาน และเลือก นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นอุปนายก ส่วนตำแหน่งเลขาธิการ ไม่มีใครเสนอผู้ใดเป็นเลขาธิการ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ผู้ทรงเป็นประธานที่ประชุม จึงได้เสนอให้ นายเจริญ อินทรเกษมตร รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการต่อไป จนกว่าจะหาราชบัณฑิตที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่งนี้ได้ ทั้งนี้ เพราะนายเจริญ อินทรเกษมตร ยังมีได้เป็นราชบัณฑิต

ต่อจากนั้นก็ได้อเลือกภาคีสมาชิกที่แจ้งความจำนงที่จะรับเลือกตั้งเป็นราชบัณฑิต ซึ่งมีอยู่ ๒ ราย คือ นายหยุด แสงอุทัย ภาคีสมาชิกสำนักธรรมศาสตร์ และการเมือง ประเภทสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์ และ น.อ. สมภพ ภิรมย์ ร.น. ภาคีสมาชิกสำนักศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรมทั่วไป ผล

ปรากฏว่าในที่ประชุมไม่มีใครคัดค้าน จึงเป็นอันว่าที่ประชุมได้ยอมรับภาคีสมาชิกทั้ง ๒ ท่านนั้นเป็นราชบัณฑิตสืบไป

นับตั้งแต่นั้นมา ราชบัณฑิตก็ได้มีการประชุมกันทุกปี ปีละครั้งบ้าง ๒ ครั้งบ้าง และได้มีผู้สมัครเป็นภาคีสมาชิกในสำนักทั้ง ๓ อยู่เรื่อย ๆ และก็ได้มีการเลือกภาคีสมาชิกเป็นราชบัณฑิตเป็นระยะ ๆ คือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ศ. ๒๕๒๔

ในปัจจุบันมีราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ๒ คน และราชบัณฑิต ๕๒ คน โดยแยกเป็นราชบัณฑิตในสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ๑๕ คน สำนักวิทยาศาสตร์ ๒๘ คน และสำนักศิลปกรรม ๙ คน มีภาคีสมาชิก ๓๘ คน โดยแยกเป็นภาคีสมาชิกในสำนักธรรมศาสตร์ และการเมือง ๗ คน สำนักวิทยาศาสตร์ ๑๖ คนและสำนักศิลปกรรม ๑๕ คน

จ่านงค์ ทองประเสริฐ